

CẦN GIẢI PHÁP MẠNH, THIẾT THỰC ĐỂ Củng cố và PHÁT TRIỂN NGÀNH DẠY NGHỀ

HOÀNG TRƯỜNG KỲ*

Ai cũng hiểu vai trò quan trọng của việc dạy nghề (DN) và định hướng nghề nghiệp cho thanh thiếu niên trong giai đoạn hiện nay để chuẩn bị một đội quân lao động kĩ thuật đầy đủ, đa ngành, có chất lượng ngày một cao phục vụ yêu cầu của thời kì công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước.

Trên thực tế, các ngành GD-ĐT và Lao động - Thương binh và Xã hội cũng đã có nhiều nỗ lực tuyên truyền vận động, tổ chức dạy học... Nhiều địa phương cũng đã có những chủ trương, giải pháp cụ thể như ưu đãi cho học sinh (HS) học nghề, đầu tư có trọng điểm cho các trường DN... Có địa phương xác định trong nghị quyết của Tỉnh uỷ: "*lấy đào tạo (ĐT) nghề, ĐT lao động kĩ thuật chất lượng cao là khâu đột phá*" (hiểu theo nghĩa vừa là việc cần làm ngay trước mắt vừa là việc hệ trọng). Tuy vậy, đáng tiếc là nhận thức xã hội vẫn chưa có chuyển biến đáng kể. Những năm gần đây, số lượng HS THCS không đổ vào các trường THPT, HS thi trượt các trường đại học cao đẳng có nguyện vọng vào học các trường nghề kể cả cao đẳng nghề chẳng những không tăng mà có chiều hướng giảm.

Để giải bài toán ĐT nguồn nhân lực kĩ thuật phục vụ sự nghiệp CNH, HĐH, cần có những nghiên cứu cần trọng, kĩ lưỡng và đặc biệt là cần phải có những giải pháp mạnh mẽ, thiết thực. Tiếp cận từ thực tế cuộc sống, chúng tôi xin nêu một số nguyên nhân chính và đề xuất những giải pháp trước mắt cho vấn đề nan giải trên.

Nguyên nhân của tình trạng thanh thiếu niên không thiết tha với học nghề

Tâm lí sĩnх bằng cấp, ưa chuộng hư danh từ lâu đã trở thành nếp nghĩ của của đa số người dân. Đầu đầu cũng thấy người ta nhắc đến, tôn vinh, khen thưởng (tất nhiên là không sai) những HS giỏi, HS đạt giải cao trong các cuộc thi Olympic máy bộ môn văn hóa; tỉ lệ HS đổ các trường đại học cao đẳng của mấy

trường phổ thông; những trường nào trong top 100, 200 (tiêu chí duy nhất là điểm thi đại học)... Cứ xem báo chí đưa tin về kì thi đại học đủ thấy dư luận xã hội quan tâm đến mức nào; trong khi đó mùa tuyển sinh các trường DN âm thầm, lặng lẽ như bị lãng quên vậy.

Tư tưởng trọng bằng cấp không chỉ có trong người dân mà ở cả một bộ phận lãnh đạo, quản lí, thậm chí cả trong chính sách. Đáng tiếc là chúng ta đã không có nhiều nỗ lực đáng kể nhằm định hướng dư luận xã hội. Chẳng những thế, việc mở rộng cánh cửa các trường đại học, cao đẳng trong thời gian qua một cách thái quá không chỉ làm giảm chất lượng ĐT, mà còn vô tình tiếp sức cho những nhận thức sai lầm ngoài xã hội, ảnh hưởng nặng nề đến hệ thống các trường nghề vốn đang phải vật lộn với đầy rẫy khó khăn trong tuyển sinh.

Từ thói quen lao động tiểu nông tự do, tùy tiện đến tác phong lao động khẩn trương, chuyên nghiệp, kỉ luật chặt chẽ của lao động công nghiệp là bước tiến dài, liên quan đến nhận thức, tư tưởng, thói quen, văn hóa. Đa số lao động công nghiệp, dịch vụ cho dù lương, thưởng có khá hơn lao động nông nghiệp nhưng vẫn rất thấp so với nhu cầu cuộc sống; cách tuyển dụng, việc trả lương không theo ngạch bậc, việc làm không ổn định, thực hiện các chế độ chính sách cho người lao động không được quan tâm đầy đủ ở nhiều doanh nghiệp; sự yếu kém của quản lí nhà nước về DN và quản lí lao động... Những lí do trên chẳng những đã không đủ sức hấp dẫn thanh niên hăng hái học nghề mà còn tác động xấu đến tư tưởng, tình cảm của thanh niên khi lựa chọn nghề nghiệp.

Mặc dù đã có định hướng ĐT theo địa chỉ, nhà nước và tư nhân cũng đã có những đầu tư đáng kể, các cơ sở DN cũng đã có nhiều nỗ lực để tự đổi mới từ chương trình, cơ sở vật chất đến đội ngũ giáo viên..., nhưng chất lượng ĐT vẫn chưa có chuyển biến rõ rệt.

* Vinh Phúc

Trước một thực tế xã hội còn nhiều phức tạp, các trường không đủ sức để giáo dục lòng yêu nghề, ý chí nghị lực vươn lên trở thành người thợ giỏi có kỉ luật, tác phong lao động mới..., nghĩa là chưa chuẩn bị tốt tâm thế cho HS sẵn sàng tham gia đội quân lao động kĩ thuật. Đặc biệt, do không có cơ chế phù hợp rõ ràng (phải từ chính sách), các trường không gắn được quá trình ĐT với các đơn vị sử dụng lao động, HS không tiếp cận với dây chuyền công nghệ mới trong các doanh nghiệp, vì vậy doanh nghiệp tiếp nhận lao động vẫn phải ĐT lại, nhiều doanh nghiệp quay ra tuyển HS phổ thông rồi tổ chức DN ngắn hạn, họ không tính đến việc để hình thành tâm thế cho người thợ cần một thời gian dài chứ không thể chỉ là 1-2 tuần lễ. Thị trường lao động lộn xộn, không ổn định cũng ảnh hưởng lớn đến hoạt động DN!

Đề xuất một vài giải pháp trước mắt

Ở tầm quốc gia, DN gắn liền với xây dựng nguồn nhân lực. Chuyện quốc gia đại sự đương nhiên cần rất nhiều giải pháp đồng bộ, quyết liệt mới hi vọng tiến hành có hiệu quả. Ở đây, chỉ xin nêu ba vấn đề cụ thể: 1) *Cần thống nhất quản lí nhà nước về DN* trong một cơ quan quản lí chung của nhà nước về ĐT. Ý tưởng này đã được đề cập từ nhiều năm nay, tạo cơ sở cho việc ĐT liên thông giữa các bậc học, cũng như tạo điều kiện để có một cái nhìn đồng nhất trong xây chiến lược, chế độ chính sách... Tiếc thay, đã có nhiều cuộc họp, nhiều tranh luận về vấn đề này nhưng thực tế vẫn chưa có thay đổi; 2) *Cần có cơ sở pháp lí đủ mạnh để gắn trách nhiệm của doanh nghiệp với DN* theo hướng: Tạo điều kiện để tăng cường cơ sở vật chất cho ĐT; gắn cơ sở ĐT với doanh nghiệp; ra đời các cơ sở ĐT trong doanh nghiệp; nâng cao chất lượng và sự thiết thực trong ĐT, giảm thiểu lãng phí, tạo niềm tin và sự yên tâm cho người học...; 3) *Cần có một chương trình quốc gia về ĐT* nghề với tư tưởng đầu tư tập trung cao, ưu tiên đặc biệt về cơ sở vật chất, đội ngũ giáo viên để nhanh chóng hình thành những trung tâm DN lớn, chất lượng cao cho từng vùng, từng lĩnh vực, những trung tâm này đảm nhận vai trò nòng cốt, hình mẫu và tiên phong cho hệ thống DN cả nước.

Ở cấp tỉnh: 1) *Cần có những ưu đãi về vật chất*. ĐT nghề, xây dựng đội ngũ lao động kĩ thuật là rất cần thiết, trong khi dư luận xã hội lại chưa thuận chiều. Bên cạnh những chính sách vĩ mô từ trung ương, các

tỉnh nên tùy theo điều kiện của mình có các giải pháp cụ thể để chủ động lo nguồn nhân lực kĩ thuật. Kinh nghiệm ở một số tỉnh, việc có các ưu đãi vật chất là liệu pháp tốt nhất khuyến khích người lao động học nghề và điều chỉnh nhận thức xã hội. Hơn nữa, đa số HS học nghề là từ nông thôn, mặt bằng thu nhập thấp hơn, có các ưu đãi vật chất cũng chính là đầu tư cho nông thôn chuyển đổi lao động; 2) Cùng với các ưu đãi cũng cần sớm *điều chỉnh mức học phí* theo quy định mới của Chính phủ, vì mức học phí cũ đã quá lạc hậu, không đủ chi phí tối thiểu cho các trường; 3) *Điều chỉnh lại tỉ lệ tuyển sinh vào THPT*. Việc chuyển đổi hàng loạt các trường THPT bán công sang hệ thống trường công ở các tỉnh trong thời gian qua cơ bản là đúng. Tuy nhiên, để nâng dần chất lượng thực chất cấp học này nên giảm tỉ lệ tuyển sinh vào các trường THPT xuống khoảng 70% (hiện nay ở các tỉnh, thành phố có giáo dục phát triển tỉ lệ này đến hơn 80%). Số HS THCS còn lại nên hướng vào học hệ bổ túc văn hóa có học nghề, trung học nghề hoặc trung học chuyên nghiệp. Điều chỉnh này thực chất là cấu trúc lại cơ cấu bậc trung học. Nó chẳng những giảm lãng phí trong ĐT cho cả người dân và nhà nước, mà còn nâng cao chất lượng DN vì có thời gian (3-3,5 năm) cho HS chuẩn bị kĩ cả về tri thức, tay nghề lẫn tư tưởng, tác phong, kỉ luật khi tham gia môi trường lao động mới (đối tượng này vẫn có thể học lên đại học nếu có nghị lực và trí tuệ, trong khi 18 tuổi họ đã có thể tham gia đội quân lao động kĩ thuật); 4) Tăng cường công tác quản lí nhà nước về DN, trọng tâm là: - Rà soát lại điều kiện dạy - học ở các cơ sở DN cả nhà nước, tổ chức xã hội và tư nhân, quy hoạch mạng lưới DN hợp lí; - Rà soát lại chương trình, phương thức giảng dạy theo hướng gắn với yêu cầu thực tế, yêu cầu của doanh nghiệp, ĐT cái xã hội cần; - Tổ chức dạy - học, đánh giá nghiêm túc, có nhiều hình thức động viên khuyến khích để nâng cao chất lượng dạy - học; - Thực hiện đầy đủ thông suốt các chế độ chính sách của nhà nước và của tỉnh đối với người dạy và người học, quản lí chặt nguồn lực, tránh lãng phí; 5) *Tăng cường quản lí nhà nước về lao động - việc làm*, nhất là các khâu: tuyển dụng, chế độ chính sách, tranh chấp lao động... Làm tốt việc quản lí lao động, việc làm sẽ tác động tích cực đến việc học nghề. □